

Ukazovatele rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 v programoch rozvoja obcí

Príručka pre samosprávy s prítomnosťou
marginalizovaných rómskych komunít

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ÚRAD
SPLNOMOCNENCA VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE RÓMSKE KOMUNITY

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, organizačne začlenený pod Úrad vlády Slovenskej republiky, vystupuje ako ústredný orgán štátnej správy pre koordináciu uskutočňovania inklúzie marginalizovaných rómskych komunít (ďalej ako „MRK“)¹. Podieľa sa na tvorbe, realizácii a koordinácii politík vlády SR a politík Európskej únie v oblasti zlepšovania postavenia a životných podmienok rómskych komunít, vrátane realizácie pomoci poskytovanej Európskou úniou. V spolupráci so zainteresovanými inštitúciami a príslušnými orgánmi pripravuje, zadáva, koordinuje, monitoruje a vyhodnocuje programy zamerané na zlepšenie postavenia príslušníkov rómskych komunít v spoločnosti v programovom období 2021 – 2027 a má pri plnení úloh sprostredkovateľského orgánu v oblasti inklúzie marginalizovaných rómskych komunít postavenie štatutárneho orgánu úradu vlády².

Uznesením vlády SR č. 181/2021 zo dňa 7. apríla 2021 schválila vláda SR **Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030³ (ďalej Stratégia 2030)**. Tento rámcový strategický dokument je záväzkom vlády, definujúci na úrovni priorít smerovanie verejných politík za účelom dosiahnutia viditeľnej zmeny v oblasti rovnosti a inklúzie Rómov. Stratégia 2030 je vzhľadom na svoj prierezový charakter strešným dokumentom pri tvorbe a implementácii plánovaných strategických dokumentov zodpovedných rezortov v príslušných oblastiach, taktiež poskytuje previazanosť s existujúcimi materiálmi. Svojím obsahom prispieva k naplneniu zámerov vlády SR vo vzťahu k zlepšeniu postavenia a situácie Rómov a Rómok.

Stratégia 2030 a k nej prijaté akčné plány na roky 2022 – 2024⁴ definujú viac ako 150 ukazovateľov rovnosti, participácie a inklúzie Rómov a Rómok a ich východiskových aj cieľových hodnôt, ktoré sa schválením stratégie vláda SR zaviazala dosiahnuť do roku 2030. ÚSVRK tieto ukazovatele sleduje, vyhodnocuje pokrok v ich dosahovaní a navrhuje kroky a opatrenia vedúce k ich efektívnejšiemu napĺňaniu. Sú to však práve obce, ktoré svojimi zákonnými právomocami, znalosťou problematiky, výziev a potrieb obce a jej obyvateľov majú na hodnoty mnohých ukazovateľov Stratégie 2030 najpriamejší dosah. Práve obce majú medzi svojimi kompetenciami mnohé činnosti súvisiace s kvalitou života, bývania, verejného zdravia či vzdelania obyvateľov, a teda obec vie priamo svojou činnosťou ovplyvniť úspešnosť plnenia cieľov veľkej časti indikátorov Stratégie 2030. **Alokácia z Fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027 určená na podporu MRK a 0% spolufinancovanie obcí s prítomnosťou MRK vo vybraných alokáciách v tomto kontexte predstavuje významnú príležitosť finančne podporovať tie projekty a aktivity obcí, ktoré smerujú k dosahovaniu cieľov Stratégie 2030.**⁵

Prieskum ÚSVRK⁶ ukázal výrazné rozdiely v miere, akou jednotlivé obce reflektujú potreby MRK na svojom území a zapájajú rómskych obyvateľov a obyvateľky do plánovania a formulácie svojich rozvojových potrieb a priorít v Programoch rozvoja obce, resp. Programoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce (ďalej PRO/PHRSR). PRO/PHRSR je pritom základný strategický dokument obce, v strednodobom horizonte určujúci jej budúce smerovanie, na ktorého tvorbe a pripomienkovaní sa majú participatívnym spôsobom podieľať všetky skupiny obyvateľov a socioekonomických partnerov. Podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja je zároveň jeho vypracovanie a schválenie podmienkou pre poskytnutie dotácie zo štátneho rozpočtu alebo z doplnkových zdrojov, ako napríklad prostriedky EÚ.

Cieľom ÚSVRK je preto pomôcť obciam pri nastavovaní splniteľných strategických cieľov a uskutočniteľných opatrení zohľadňujúcich špecifické potreby osôb z MRK do svojich rozvojových plánov a prioritných projektov.

¹ Zákon o organizácii činnosti vlády 575/2001, §24, ods. 1, písmeno e)

² Zákon o organizácii činnosti vlády 575/2001, §24, ods. 14

³ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf

⁴ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: [Akčné plány k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022 – 2024](#)

⁵ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: [Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027](#)

⁶ Interný a neverejný prieskum ÚSVRK realizovaný v januári a februári 2023 formou online dotazníku, adresovaný všetkým obciam z Atlasu rómskych komunít 2019.

Na čo slúži tento dokument?

Táto príručka je primárne určená pre zamestnancov a zamestnankyne obecných a mestských úradov, ktorí pripravujú nový PRO/PHRSR alebo plánujú revíziu existujúceho. Zároveň môže slúžiť vedeniu obcí a miest ako podklad pri určovaní priorít alebo pri komunikácii požiadaviek na externé firmy či externých expertov a expertky, ktorí/é pre obec dokument PRO/PHRSR pripravujú. Informácie z tejto príručky môžu pomôcť naplniť obsah programovej, realizačnej alebo finančnej časti PRO/PHRSR, ktoré tvoria povinnú súčasť dokumentu podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, a taktiež môžu inšpirovať obce pri tvorbe a výbere prioritných projektových zámerov, a tým naplniť obsah nadväzujúcich akčných plánov plnenia PRO/PHRSR.

Príručka je štruktúrovaná do 23 vybraných situácií, v ktorých sa môže obec s prítomnosťou MRK ocitnúť. Vybrané situácie vychádzajú z cieľov stanovených v Stratégii 2030 a popísaných v Metodickom dokumente k výpočtu hodnôt indikátorov⁷, ktoré vzhľadom na zákonom dané práva a povinnosti môžu obec svojou činnosťou priamo alebo nepriamo ovplyvniť. Pre každú situáciu príručka odporúča indikatívne aktivity, ktoré môže obec realizovať aj potenciálne zdroje, ktoré môžu realizáciu takýchto aktivít v období 2021 – 2027 finančne podporovať. Zároveň je pre každú situáciu vybraný východiskový ukazovateľ zo Stratégie, ako aj súvisiace kľúčové ukazovatele, ktoré môžu obce zahrnúť do svojich rozvojových programov a nadväzujúcich akčných plánov alebo projektových zámerov pre monitorovanie pokroku v oblasti inklúzie MRK. Pri každom ukazovateli je uvádzaný zdroj dát – väčšinou inštitúcia, ktorá dané údaje zbiera a sprístupňuje na úrovni jednotlivých obcí. Ak je ako zdroj dát uvedený Atlas rómskych komunít (ARK), je možné nájsť konkrétne hodnoty za jednotlivé obce priamo na webe ÚSVRK, v sekcii Atlas rómskych komunít⁸.

Uvádzané potenciálne zdroje financovania nie sú výhradne určené pre obce s MRK, a nie sú ani nárokovateľné – ich získanie je podmienené splnením kritérií a podmienok oprávneností definovaných v jednotlivých programoch. Táto informácia v dokumente slúži obciam hlavne na lepšiu orientáciu v rôznych schémach finančnej podpory. Vhodná identifikácia ukazovateľov Stratégie 2030 v Programe rozvoja obce, resp. prínosu plánovaných projektov obcí k ukazovateľom Stratégie 2030 však môže **zvýšiť šance obce uspieť v odbornom hodnotení žiadosti o nenávratný finančný príspevok.**

Tento dokument nevymedzuje presný zoznam aktivít alebo ukazovateľov, ktoré musí obec aplikovať, ani neponúka kompletný zoznam potenciálnych zdrojov financovania projektov. Cieľom príručky je cez praktické situácie a príklady dobrej praxe priblížiť obciam a inšpirovať ich, ako môžu aj malými lokálnymi aktivitami s pomocou vhodného nastavenia merateľných ukazovateľov, či už v strategických dokumentoch alebo priamo v projektových zámeroch, prispieť k plneniu národných cieľov a k merateľnému zvyšovaniu kvality života nielen obyvateľov pochádzajúcich z marginalizovaných komunít. Základné typy opatrení a zdrojov financovania môžu pomôcť pri strategickom plánovaní rozvoja obce, pre viac informácií o vhodnosti jednotlivých aktivít alebo oprávnenosti financovania výdavkov je však potrebné individuálne posúdenie. Zároveň je dôležité poznamenať, že financovanie z Programu Slovensko alebo Plánu obnovy a odolnosti mali mať len doplnkový charakter financovania k vlastnému rozpočtu obce.

verzia 1, august 2023

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

splnomocnencrk@vlada.gov.sk, programova.jednotka@vlada.gov.sk

Pre aktualizácie a ďalšie informácie sledujte web úradu <https://romovia.vlada.gov.sk/>.

⁷ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/05_priloha-ap_metodicky-dokument-k-indikatorom_final.pdf

⁸ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/atlas-romskych-komunit/>

Zoznam použitých skratiek

3D	Princípy desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie. Pre viac informácií ohľadom dodržiavania princípov 3D navštívte web alebo kontaktujte ÚSVRK.
ARK	Atlas rómskych komunít 2019 alebo neskoršie aktualizácie (najbližšia plánovaná v roku 2024)
CVTI	Centrum vedecko-technických informácií SR
EÚ	Európska únia
KC	Komunitné centrum
MOaPS	Miestne občianske a preventívne služby
MŠVVaŠ	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MRK	Marginalizované rómske komunity
MŠ	Materská škola
MVO	Mimovládne organizácie
MZ	Ministerstvo zdravotníctva
NP POP3	Národný projekt Podpora pomáhajúcich profesií 3
NP PRIM / NP PRIM II	Národná projekt Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít II.
NP PVP	Národný projekt podpora vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
PRO/PHRSR	Program rozvoja obce/Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
P SK	Program Slovensko
POO	Plán obnovy a odolnosti SR
RIS	Rezortný informačný systém
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
Stratégia 2030	Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030
TSP	Terénna sociálna práca
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSVRK	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
ZR	Zdravé regióny
ZŠ	Základná škola

Obsah

01 Máte žiakov a žiačky z MRK, ktorí/é musia do a zo spádovej ZŠ dochádzať väčšie vzdialenosti?	6
02 Máte v MŠ vo vašej obci nízky počet pedagogických asistentov, odborných alebo pomocných zamestnancov?	7
03 Chýbajú Vám v MŠ zamestnanci a zamestnankyne, ktorí ovládajú rómsky jazyk?	8
04 Máte na ZŠ vo vašej obci nízky počet pedagogických asistentov a asistentiek, odborných alebo pomocných zamestnancov a zamestnankyň?	9
05 Chýbajú Vám zamestnanci v ZŠ, ktorí ovládajú rómsky jazyk?	10
06 Máte vo vašej obci ZŠ s dvojzmennou prevádzkou s prítomnosťou žiakov z MRK?	11
07 Chýbajú na vašej základnej alebo materskej škole inkluzívne tímy?	12
08 Žije rómska komunita vo vašej obci segregovane?	13
09 Máte v obci osídlenia MRK, ktoré sa nachádzajú na nevysporiadaných pozemkoch a domy, ktoré nie sú administratívne legálne?	14
10 Máte v obci osídlenie s MRK, v ktorom obyvatelia žijú v nevyhovujúcom bývaní?	15
11 Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti využívajú nekontrolované alebo zdravotne závadné zdroje vody?	16
12 Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti nie sú pripojené na kanalizáciu odpadových vôd napriek tomu, že v obci je daná infraštruktúra vybudovaná?	17
13 Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti nie sú pripojené na verejnú kanalizáciu alebo septik? ...	18
14 Máte v obci osídlenia s MRK bez vyhovujúcej prístupovej cesty?	19
15 Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých nie je zabezpečený pravidelný odvoz komunálneho odpadu alebo triedenie odpadu?	20
16 Máte v obci s osídlením MRK skládku odpadu vo verejnom priestore?	21
17 Chýba Vám v obci s osídlením MRK vybudovaná komplexná infraštruktúra (verejný vodovod, kanalizácia odpadových vôd, prístupové cesty)?	22
18 Máte v obci osídlenia s MRK bez dostupnej verejnej dopravy v primeranej vzdialenosti zabezpečujúcej spojenie s obyvateľmi využívanými verejnými službami a pracovnými príležitosťami?	23
19 Máte v obci osídlenia s MRK nachádzajúce sa v zdravotne a environmentálne nevyhovujúcom prostredí, ktoré predstavuje ohrozenie života a zdravia?	24
20 Máte v obci žiakov (chlapcov a dievčatá) z MRK, ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania a chcete ich podporiť pri uplatnení sa na trhu práce?	25
21 Máte v obci dlhodobo nezamestnaných uchádzačov a uchádzačky z MRK o zamestnanie?	26
22 Máte v obci sociálny podnik?	27
23 Chceli by ste, aby sa vo vašej obci realizovali programy zamerané na prevenciu pred prenosnými a neprenosnými ochoreniami, povinné preventívne prehliadky a zároveň sa zvyšovala miera detskej zaočkovanosti?	28
Kontakty na organizácie, ktoré Vám môžu pomôcť získať viac informácií ohľadom potencionálnych zdrojoch, príp. o potencionálnych zdrojoch krytia aktivít	29

SITUÁCIA č. 1

Máte žiakov a žiačky z MRK, ktorí/é musia do a zo spádovej ZŠ dochádzať väčšie vzdialenosti?

V nasledujúcom strategickom období je dôležité zamerať sa na riešenie problémov s **fyzickou a finančnou nedostupnosťou vzdelávania pre žiakov z MRK** z dôvodu, že zo 191 segregovaných osídlení je 49 (t. j. 26 %) od najbližšej obce so školou vzdialených priemerne 3,5 km⁹. Toto do veľkej miery znemožňuje žiakom a žiačkam prístup k vzdelávaniu, a to najmä v prípadoch mimoriadne nepriaznivého počasia alebo nedostatku finančných prostriedkov na dopravu.

Čo môžete ako obec robiť:

Nákup školských autobusov

Prenájom školských autobusov

Dotácia na rozšírenie trasy liniek a zriadenie zastávky verejnej dopravy v alebo v blízkosti osídlenia MRK

Súvisiace aktivity: situácia č. 8, 14

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel žiakov a žiačok z MRK, ktorí musia do a zo spádovej ZŠ dochádzať pešo viac ako 2 km	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Vzdialenosť zastávky verejnej dopravy od osídlenia MRK (km)	Interné dáta obce
Počet liniek školských autobusov	Interné dáta obce
Počet autobusov využívaných aj ako školské linky (ks)	Interné dáta obce
Počet žiakov/žiačok, ktorí musia do spádovej ZŠ dochádzať pešo	Interné dáta ZŠ
Počet žiakov/žiačok z MRK, ktorí majú nevyhovujúci prístup do spádovej školy alebo k verejnej doprave	Interné dáta ZŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Ide o podiel obcí v ARK, v ktorých musia rómske deti žijúce v osídlení MRK dochádzať do spádovej ZŠ pešo 2 a viac kilometrov, čiže spádová ZŠ je vzdialená viac ako 2 km a zároveň obec nezabezpečuje autobusovú dopravu do a zo školy.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

P SK.

⁹ Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf

SITUÁCIA č. 2

Máte v MŠ vo vašej obci nízky počet pedagogických asistentov, odborných alebo pomocných zamestnancov?

1. januára 2021 vstúpila do platnosti **novela školského zákona o povinnom roku predprimárneho vzdelávania**, ktorá je z hľadiska zvyšovania predprimárnej zaškolenosti hlavne pre deti z MRK a realizácie desegregačných opatrení významným krokom. Najpálčivejším problémom týchto opatrení je však **nedostatok personálnych a odborných kapacít**, ktoré materské školy a ich zriaďovatelia len ťažko naplňajú¹⁰.

Čo môžete ako obec urobiť:

Vytvorenie nových pracovných miest (kapacít) na pozície pedagogický asistent/ka, odborný alebo pomocný zamestnanec/zamestnankyňa v MŠ

Vytvorenie nových pracovných miest (kapacít) na pozície pedagogický asistent/ka, odborný alebo pomocný zamestnanec/zamestnankyňa v MŠ zameraných na prácu s deťmi z MRK /na prácu v rómskom jazyku

Podpora nájomného bývania pre novovytvorené pracovné miesta

Spolupráca viacerých samospráv na spoločnej MŠ

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet detí z MRK v MŠ na počet pedagogických asistentov/tiek, odborných a pomocných zamestnancov/zamestnankýň v porovnaní s MŠ bez prítomností detí z MRK	Interné dáta MŠ, ARK, CVTI
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet detí v MŠ	Interné dáta obce/MŠ/CVTI
Počet detí v MŠ na jedného učiteľa/pomocného vychovávateľa/...	Interné dáta obce/MŠ/CVTI
Počet detí z MRK v MŠ	Interné dáta obce/MŠ
Počet detí z MRK v MŠ na jedného učiteľa/pomocného vychovávateľa/...	Interné dáta obce/MŠ
Počet pracovníkov/čok v MŠ zameraných na prácu s deťmi v MRK	Interné dáta obce/MŠ
Počet pracovníkov/čok v MŠ ovládajúcich rómsky jazyk	Interné dáta obce/MŠ
Počet pracovných miest zameraných na prácu s deťmi v MRK	Interné dáta obce/MŠ
Miera zaškolenosti 5 – 6-ročných detí z MRK, zaškolených v rámci povinného predprimárneho vzdelávania (%)	Interné dáta obce/MŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet detí na pomocných vychovávateľov/vychovávateľiek, asistentov/tiek učiteľa, školských psychológov/psychologičiek a špeciálnych pedagógov/pedagogičiek a iných odborných zamestnancov/zamestnankýň MŠ v danom školskom roku zistíme v rámci škôl, ktoré sú spádovými MŠ pre rómske deti z obcí a osídlení nachádzajúcich sa v ARK a porovnáme ich s počtom detí na počet asistentov/tiek, odborných a pomocných zamestnancov/zamestnankýň na MŠ bez prítomností detí z MRK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

Výzvy MŠVVaŠ,
P SK ([NP POP 3](#)),
POO.

Príklad dobrej praxe:

Úhrada miezd pedagogických a odborných zamestnancov v MŠ prostredníctvom realizácie [projektu NP PRIM II.](#) s cieľom vytvoriť inkluzívne prostredie v MŠ a zlepšiť spoluprácu s rodinami detí z MRK, ktoré navštevujú MŠ.

¹⁰ Ibid.

Chýbajú Vám v MŠ zamestnanci a zamestnankyne, ktorí ovládajú rómsky jazyk?

Okrem zvyšovania kapacít v predprimárnom vzdelávaní je rovnako **dôležité zvyšovať kvalitu predškolského vzdelávania** zabezpečením **prítomnosti pedagogických, odborných zamestnancov/zamestnankýň a pomáhajúcich profesií, ktorí ovládajú rómsky jazyk**, čo významne prispieva k implementácii inkluzívneho vzdelávania do praxe.

Čo môžete ako obec urobiť¹¹:

Vytvorenie pracovných miest v MŠ pre osoby ovládajúce rómsky jazyk

Podpora zamestnancov/zamestnankýň v ďalšom vzdelávaní na URŠ PU Prešov, študijný odbor Učiteľstvo všeobecne vzdelávacích predmetov: Rómsky jazyk, literatúra a reálie v kombinácii

Zvýšenie jazykovej úrovne rómskeho jazyka zamestnancov MŠ prostredníctvom jazykových kurzov.

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel zamestnancov/zamestnankýň ovládajúcich rómsky jazyk v MŠ so zastúpením detí z MRK (%)	Interné dáta MŠ, ARK, CVTI
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet zamestnancov/zamestnankýň v MŠ so zastúpením detí z MRK	Interné dáta obce
Počet detí v MŠ s materinským jazykom rómskym	Interné dáta obce
Počet zamestnancov/zamestnankýň v MŠ so zastúpením detí z MRK ovládajúcich rómsky jazyk	Interné dáta MŠ
Úroveň rómskeho jazyka u zamestnancov/zamestnankýň v MŠ so zastúpením detí z MRK	Interné dáta MŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet zamestnancov/zamestnankýň ovládajúcich rómsky jazyk v porovnaní s celkovým počtom zamestnancov/zamestnankýň v MŠ v obciach uvedených v ARK. ÚSVRK oslovuje všetky MŠ, ktoré sú spádovými školami pre rómske deti z obcí a osídlení nachádzajúcich sa v ARK, t. j. spolu 733 MŠ.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období

2021 – 2027:

P SK,
Kultminor,
Erasmus+,
EDUROMA.

Príklad dobrej praxe:

[Projekt NP PRIM II.](#) v rámci svojej implementácie prijal [dočasné vyrovnávacie opatrenie](#) formou zavedenia povinnosti preferenčného zamestnávania rómskych uchádzačov o zamestnanie obcou pri výbere uchádzača na obsadzovanú pracovnú pozíciu pedagogický asistent, odborný zamestnanec, rodičovský asistent.

¹¹ Obec môže v tejto situácii aplikovať aj tzv. Dočasné vyrovnávajúce opatrenia. Viac informácií <https://www.snspl.sk/nasa-cinnost/pravne-sluzby/ine-sluzby/docasne-vyrovnavacie-opatrenia/>

SITUÁCIA č. 4

Máte na ZŠ vo vašej obci nízky počet pedagogických asistentov a asistentiek, odborných alebo pomocných zamestnancov a zamestnankýň?

Základným kľúčom ako zvýšiť **rovný prístup ku kvalitnému vzdelávaniu** (prístup ku vzdelávaniu bez ohľadu na sociálny pôvod, rasu, jazyk, pohlavie alebo náboženstvo) žiakov a žiačok z MRK a zároveň prispieť k zvyšovaniu školskej dochádzky je **zabezpečenie dostatočného počtu pedagogických asistentov, odborných alebo pomocných asistentov**. Nízky počet týchto kľúčových pozícií je problémom ako na materských, tak na základných školách.

Čo môžete ako obec urobiť:

Vytvorenie pracovných miest/kapacít na pozície pedagogický asistent/ka, odborný alebo pomocný zamestnanec/zamestnankyňa v ZŠ

Vytvorenie pracovných miest/kapacít na pozície pedagogický asistent/ka, odborný alebo pomocný zamestnanec/zamestnankyňa v ZŠ zameraných na prácu s deťmi z MRK/na prácu v rómskom jazyku, výkon absolventskej praxe pre absolventov/absolventiek pedagogických škôl na 4 hod./deň, podpora nájomného bývania pre novovytvorené pracovné miesta

Spolupráca viacerých samospráv na spoločnej ZŠ

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet žiakov/žiačok z MRK v ZŠ na počet pedagogických asistentov/tiek, odborných a pomocných zamestnancov/zamestnankýň v porovnaní so ZŠ bez prítomnosti žiakov/žiačok z MRK	Interné dáta ZŠ, ARK, CVTI
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet žiakov/žiačok v ZŠ/Počet žiakov/žiačok na jedného učiteľa/pomocného vychovávateľa/...	Interné dáta ZŠ
Počet žiakov/žiačok z MRK v ZŠ/Počet žiakov/žiačok z MRK v ZŠ na jedného učiteľa/učiteľku / pomocného vychovávateľa/...	Interné dáta ZŠ
Počet pracovníkov/pracovníčok v ZŠ zameraných na prácu s deťmi v MRK	Interné dáta ZŠ
Počet pracovníkov/pracovníčok v ZŠ ovládajúcich rómsky jazyk	Interné dáta ZŠ
Počet pracovných miest zameraných na prácu s deťmi v MRK	Interné dáta ZŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Hodnotu vypočítame ako počet žiakov/žiačok na vychovávateľov/vychovateľiek, asistentov/asistentiek učiteľa/učiteľky, školských psychológov/psychologičiek a špeciálnych pedagógov/pegagogičiek a iných odborných zamestnancov/zamestnankýň ZŠ v danom školskom roku v rámci škôl, ktoré sú spádovými ZŠ pre rómske deti z obcí a osídlení nachádzajúcich sa v ARK, ktorý porovnáваме s počtom žiakov/žiačok na počet pedagogických asistentov/asistentiek, odborných a pomocných zamestnancov/zamestnankýň na ZŠ bez prítomnosti MRK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

Výzvy MŠVVaŠ,
P SK

Príklad dobrej praxe:

Vranov nad Topľou: Žiaci, ktorí potrebujú individuálny prístup majú k dispozícii asistenta. Vďaka tomu nezaostávajú s učivom a učiteľ sa môže naplno venovať žiakom. Žiaci napredujú.

Chýbajú Vám zamestnanci v ZŠ, ktorí ovládajú rómsky jazyk?

Tak, ako je kľúčové v oblasti **zvyšovania rovného prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu** (prístup ku vzdelávaniu bez ohľadu na sociálny pôvod, rasu, jazyk, pohlavie alebo náboženstvo) žiakov a žiačok z MRK doplnenie personálnych kapacít, je rovnako nesmierne dôležité zabezpečiť, aby škola disponovala **dostatočným počtom pedagogických asistentov a pomáhajúcich profesií ovládajúcich rómsky jazyk**, a zároveň viedla k vzdelávaniu v rómskom jazyku ako podporného nástroja vzdelávania. Tieto aktivity sa na základe predchádzajúcich skúseností javia ako **efektívny nástroj zvyšovania úspešnosti žiakov z MRK**.

Čo môžete ako obec urobiť:

Vytvorenie pracovných miest v ZŠ pre osoby ovládajúce rómsky jazyk

Podpora zamestnancov v ďalšom vzdelávaní na URŠ PU Prešov študijný odbor Učiteľstvo všeobecne vzdelávacích predmetov: Rómsky jazyk, literatúra a reálie v kombinácii

Zvýšenie jazykovej úrovne rómskeho jazyka zamestnancov ZŠ prostredníctvom jazykových kurzov

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel zamestnancov ovládajúcich rómsky jazyk v ZŠ so zastúpením detí z MRK (%)	Interné dáta ZŠ, ARK, CVTI
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Podiel detí a žiakov z MRK nedostatočne ovládajúcich vyučovací jazyk, ktorým je poskytovaná podpora pri prekonávaní jazykovej bariéry (%)	MŠVVaŠ, CVTI, RIS
Podiel rómskych detí a žiakov, ktorých právo vzdelávať sa v rómčine ako svojom materinskom jazyku je uplatňované (%)	Interné dáta obce
Počet zamestnancov v ZŠ so zastúpením detí z MRK	Interné dáta ZŠ
Počet zamestnancov v ZŠ so zastúpením detí z MRK ovládajúcich/neovládajúcich rómsky jazyk	Interné dáta ZŠ
Úroveň rómskeho jazyka u zamestnancov v ZŠ so zastúpením detí z MRK (A1 – C2)	Interné dáta ZŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet zamestnancov ovládajúci rómsky jazyk na celkový počet zamestnancov na ZŠ. ÚSVRK, v rámci výskumu, oslovuje všetky ZŠ, ktoré sú spádovými školami pre rómske deti z obcí a osídlení nachádzajúcich sa v ARK t. j. spolu 777 ZŠ.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Kultminor,
Erasmus+.

Máte vo vašej obci ZŠ s dvojjmennou prevádzkou s prítomnosťou žiakov z MRK?

Je potrebné zamerať pozornosť aj na **riešenie eliminácie dvojjmennosti ZŠ**, ktorá má negatívny dopad na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu¹². Zo štatistických údajov CVTI vyplýva, že v Slovenskej republike je 49 ZŠ, v ktorých sa výchovno-vzdelávací proces uskutočňuje v dvoch zmenách (údaj z roku 2020). Aby mali všetci žiaci zabezpečený **rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu** ako žiaci na školách s bežnou prevádzkou, **je dôležité dvojjmennosť odstrániť** aj vzhľadom na prognózy nárastu obyvateľstva v niektorých okresoch.

Čo môžete ako obec urobiť:

Zrušenie/eliminácia dvojjmnej prevádzky na ZŠ

Doplnenie chýbajúcich personálnych kapacít na ZŠ

Rozšírenie priestorovej kapacity ZŠ (prístavba, rozšírenie kapacity tried, vybudovanie a zriadenie novej školy)

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:	Zdroj dát
Počet chýbajúcich kapacít na zabezpečenie jednozmennej školskej prevádzky v ZŠ s dvojjmennou prevádzkou s prítomnosťou žiakov z MRK	ARK, CVTI
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet ZŠ s dvojjmennou prevádzkou	Interné dáta obce
Počet žiakov ZŠ na jedného pedagogického pracovníka	Interné dáta ZŠ
Počet tried na ZŠ	Interné dáta ZŠ
Počet žiakov na jednu triedu	Interné dáta ZŠ
Miera prekročenia kapacity ZŠ (%)	Interné dáta ZŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet chýbajúcich miest podľa údajov z CVTI pre daný školský rok v ZŠ, ktoré sú spádovými školami pre rómske deti z obcí a osídlení nachádzajúcich sa v ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

POO ([Výzva MŠVVaŠ SR](#))

¹² Baláž, L., Lalík, S., 2022, Úrad vlády SR, Analýza existencie a fungovania dvojjmenných prevádzok a kapacít ZŠ v školskom roku 2021. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1135/analiza_existencie_a_fungovania_dvojjmennych_prevadzok_a_kapacit_zs_v_sk.pdf

Chýbajú na vašej základnej alebo materskej škole inkluzívne tímy?

Inkluzívne vzdelávanie je spoločné vzdelávanie detí s rozmanitým potenciálom a potrebami na zabezpečenie rovnosti ich šancí. Každá škola má byť otvorená všetkým deťom v lokalite a pripravená na to, aby im umožnila naplniť ich základné právo na kvalitné vzdelanie. **Inkluzívny tím na škole, zložený zo špeciálnych pedagógov, psychológov, sociálnych pedagógov či asistentov** vie nielen prispieť k zmene klímy na škole, ale najmä prispieje k tomu, aby každému žiakovi a žiačke bolo bez rozdielu poskytnuté adekvátne vzdelanie, výchova a podpora.

Čo môžete ako obec urobiť:

Zavedenie inkluzívneho tímu na ZŠ a MŠ

Rozšírenie existujúcich inkluzívnych tímov o nové kapacity

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet inkluzívnych tímov na ZŠ a MŠ s prítomnosťou žiakov z MRK	Interné dáta ZŠ
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet žiakov ZŠ a MŠ	Interné dáta ZŠ
Počet žiakov ZŠ a MŠ so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	Interné dáta ZŠ
Podiel žiakov ZŠ a MŠ so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (%)	Interné dáta ZŠ
Počet špeciálnych pedagógov na ZŠ a MŠ	Interné dáta ZŠ
Počet školských psychológov na ZŠ a MŠ	Interné dáta ZŠ
Počet sociálnych pedagógov na ZŠ a MŠ	Interné dáta ZŠ
Počet asistentov učiteľa na ZŠ a MŠ	Interné dáta ZŠ
Podiel ZŠ a MŠ zapojených do programov inkluzívneho vzdelávania (napr. NP, projekty POO, MVO...) z celkového počtu ZŠ a MŠ (%)	Interné dáta ZŠ

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Do výpočtu východiskovej hodnoty sú zaradené dáta z Národného projektu Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov (NP POP I), do ktorého je zapojených 75 MŠ a 199 ZŠ; Národného projektu Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov II. (NP POP II) so zapojením 274 MŠ a 758 ZŠ a Národného projektu Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunit II (NP PRIM II), v ktorom je zapojených 127 MŠ.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

Výzvy MŠVVaŠ,
P SK,
NP POP3
POO.

Príklad dobrej praxe:

Zborov: „...patrí medzi dobré príklady obcí, kde pôsobí funkčný inkluzívny tím zložený z pedagogického, rodičovského asistenta a sociálneho pedagóga. Vďaka nemu sa zabezpečila aj vzorová práca s rodinou.“
Rudňany: Fungujúci inkluzívny tím aj počas COVIDu

SITUÁCIA č. 8

Žije rómska komunita vo vašej obci segregovane?

Najzásadnejšími bariérami v oblasti bývania MRK sú **sociálne vylúčenie a chudoba**, ktorých dôsledkom sú obmedzené možnosti zabezpečiť si bývanie vlastnými silami a rozšírená diskriminácia na trhu s bývaním. Extrémnym dôsledkom týchto faktorov je **existencia segregovaných osídlení, či už mimo obce, na okraji, alebo aj vo vnútri obce, v ktorých chýba základná technická a občianska vybavenosť, kvalita bývania a životného prostredia je nízka**. Obec by mala preto aktívne pristupovať k rezidenčnej desegregácii osídlení MRK, zabráňovať prehlbovaniu segregácie¹³ osídlenia MRK a zároveň aktívne brániť vzniku nových segregovaných osídlení.

Čo môžete ako obec urobiť:

Široké spektrum aktivít, ktoré smerujú k desegregácii Rómov, ako napr.:

Svojpomocná výstavba obydlií, nájomného alebo prestupného bývania mimo segregovanej lokality, sprostredkovanie nesegregovaného bývania systémom housing first, mikropôžičky v spolupráci s inými organizáciami a inštitúciami, prípadne rekonštrukcia budov v intraviláne obce, komunitné organizovanie, zlepšenie dostupnosti MHD

Budovanie infraštruktúry (vodovody, kanalizácie, prístupové komunikácie)

Podpora pomáhajúcich profesií v obci, prípadne zapojenie sa do národných projektov zameraných na sociálne začleňovanie sociálne znevýhodnených obyvateľov, ako napr. – rozvojové tímy, terénna sociálna práca, komunitné aktivity

Revízia územného plánu obce

Výstavba ZŠ a MŠ v súlade s 3D princípom a pod.

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel Rómov žijúcich v segregovaných osídleniach MRK na Slovensku z celkového počtu Rómov žijúcich v Slovenskej republike	ARK
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet segregovaných osídlení v obci	ARK/interné dáta obce
Počet Rómov žijúcich v segregovaných osídleniach	ARK
Počet rómskych obyvateľov žijúcich v nevyhovujúcich podmienkach	ARK
Počet rómskych obyvateľov bez pripojenia na základnú infraštruktúru (voda, kanalizácia, prístupová cesta)	ARK
Počet škôl alebo škôlok nachádzajúcich sa priamo v segregovanom osídlení	Interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osôb žijúcich v osídleniach MRK, ktoré sú v ARK klasifikované ako osídlenia „mimo obce“, t. j. sú vzdialené od obce minimálne 50 m, zo všetkých Rómov, ktorí žijú v obciach zaznamenaných v ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

POO,
P SK,
Envirofond,
výzvy MVO.

Príklad dobrej praxe:

Dobšiná: Približne 40% obyvateľov obce tvoria Rómovia. Z nich asi 700 bývalo v nelegálnej segregovanej koncentrácii na okraji mesta – mesto však postavilo dve bytovky so 102 bytmi a všetkých obyvateľov presťahovali.

¹³ Pod pojmom segregácia vnímame nielen priestorovú segregáciu, ale aj sociálnu a kultúrnu, t. j. taký typ bývania a vzájomných vzťahov (spolužitia), ktoré v priestorovej, sociálnej alebo kultúrnej rovine oddeľuje rómske komunity od ostatného obyvateľstva.

SITUÁCIA č. 9

Máte v obci osídlenia MRK, ktoré sa nachádzajú na nevysporiadaných pozemkoch a domy, ktoré nie sú administratívne legálne?

Je mimoriadne dôležité odstrániť **výrazné nerovnosti v bývaní medzi príslušníkmi marginalizovaných rómskych komunít a majoritou** a s touto výzvou úzko súvisí aj predpoklad, že vo významnej miere dôjde k postupnej legalizácii technicky vyhovujúcich obydlií a k vysporiadaniu právnych vzťahov k pozemkom, na ktorých sa nachádzajú technicky vyhovujúce alebo administratívne nelegálne obydlia obyvateľov¹⁴. **Legalizácia obydlií a pozemkov je zároveň predpokladom aj pre celkové zlepšenie prístupu k základnej technickej infraštruktúre a občianskej vybavenosti**, ako aj k naplneniu ďalších cieľov. Vysporiadané majetkové vzťahy môžu byť tiež prvým krokom k vybudovaniu a pripojeniu k inžinierskym sieťam (pokiaľ sú v príslušnej obci vybudované) **kanalizácie, verejných vodovodov, komplexnej elektrifikácie, verejného osvetlenia**, eventuálne k iným sieťam (napr. internet).

Čo môžete ako obec urobiť:

Vysporiadanie pozemkov pod obydliami v osídleniach MRK

Zabezpečenie prístupu k dôstojnému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu a základným službám a zlepšenie podmienok bývania v osídleniach MRK za dodržania princípov 3D

Revízia územného plánu obce

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet osídlení s MRK, v ktorých sa všetky obydlia nachádzajú na vysporiadaných pozemkoch	ARK
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet obyvateľov žijúcich v obydliach na nevysporiadaných pozemkoch	interné dáta obce, kataster
Počet obydlií nachádzajúcich sa na nevysporiadaných pozemkoch	interné dáta obce, kataster
Podiel legálnych obydlií (t. j. obyvatelia majú k používaniu obydlija právny titul) na celkovom počte obydlií v osídleniach MRK	interné dáta obce, kataster
Počet parcel, na ktorých sa nachádzajú nelegálne obydlia	Kataster

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet osídlení podľa ARK, v ktorých 100% pozemkov pod obydliami v rámci osídlenia MRK patrí do vlastníctva obce alebo obyvateľom obydlií, ktoré na pozemkoch stoja.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK
NP PVP

Príklad dobrej praxe:

Spišský Hrhov: Obecné zastupiteľstvo odsúhlasilo výkup všetkých pozemkov, ktoré boli z hľadiska budúceho vývoja obce potrebné pri vysporiadaní.
Čierny Balog zapojený do projektu právneho vysporiadania pozemkov.

¹⁴ Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf

Máte v obci osídlenie s MRK, v ktorom obyvatelia žijú v nevyhovujúcom bývaní?

Aj napriek rôznym snahám pretrvávajú **výrazné rozdiely medzi Rómami a majoritou v kvalite ich bývania**. Bývanie tak zostáva oblasťou, v ktorej sú obrovské rozdiely medzi väčšinovým obyvateľstvom, Rómami žijúcimi v rozptyle medzi väčšinovou populáciou a MRK. Je to **problémom najmä segregovaných, tzv. „rómskych osád“ a mestských get**, pričom je dôležité rozlišovať aj medzi rôznymi typmi lokalít (urbánna/rurálna) a bývania (bytové domy/rodinné domy/neskolaudované stavby). Zlepšenie kvality bývania má **priame dopady a pozitívny vplyv na vzdelanie, na zlepšenie prípravy na zamestnanie, jeho získanie a udržanie, ale aj priamo súvisí so zdravotným stavom a priaznivo ovplyvňuje celkové sociálne začlenenie**¹⁵. Zlepšenie podmienok bývania osôb z MRK – či už získaním nového bývania, alebo rekonštrukciou existujúceho – má preukázateľný **pozitívny vplyv na sociálnu mobilitu**.

Čo môžete ako obec urobiť:

Výstavba nových obydľí, nájomného alebo prestupného bývania mimo segregovanej lokality

Svojpomocná výstavba obydľí, nájomného alebo prestupného bývania mimo segregovanej lokality

Rekonštrukcia existujúceho nevyhovujúceho bývania/obydľí

Súvisiace aktivity: situácia č. 8

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel Rómov žijúcich v nevyhovujúcom bývaní	Interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Podiel Rómov žijúcich v domácnostiach, ktoré nemajú minimálny počet izieb podľa definície Eurostatu o preľudnenosti domácností	Interné dáta obce
Počet obyvateľov na jedno obydlie	SODB
Podiel Rómov žijúcich v domácnostiach bez tečúcej pitnej vody priamo v príbytku	Interné dáta obce
Počet Rómov, ktorí majú vplyvom nevyhovujúceho bývania zníženú kvalitu života	Interné dáta obce
Počet Rómov žijúcich v zdravotne nevyhovujúcom alebo nebezpečnom obydľí	Interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet Rómov žijúcich v príliš tmavom príbytku (majú subjektívny pocit, že ich obydlie je „príliš tmavé“, čiže oknami neprechádza dostatok denného svetla a považujú to za problém pre domácnosť), alebo v príbytku so zatekajúcou strechou, vlhkými stenami/podlahou/základmi alebo zahŕňajúcimi okennými rámami/podlahami alebo bez splachovacieho záchodu alebo bez kúpeľne v príbytku alebo bez funkčnej vodoinštalácie, z Rómov a Rómok vo všetkých domácnostiach

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

P SK.

Príklad dobrej praxe:

Rankovce: Program podpory bývania MRK.

Spišský Hrhov: Cielene vybrali najprispôsobivejšie rodiny z komunity, tie si postupne samé zbúrali chatrče a postavili nové domy na úrovni strednej triedy, čo neskôr motivovalo aj zvyšnú časť komunity.

¹⁵ Ibid.

Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti využívajú nekontrolované alebo zdravotne závadné zdroje vody?

Priamy a bezproblémový prístup k pitnej vode má byť v 21. storočí základným štandardom. Primeraným štandardom by mali byť tiež základné prvky hygienickej infraštruktúry (splachovacie WC, sprcha, umývadlo a pod.) v každej domácnosti. **V osídleniach, v ktorých chýba pitná voda,** alebo sa využívajú nekontrolované alebo zdravotne závadné zdroje vody je **vysoké nebezpečenstvo šírenia infekčných chorôb a značne sa znižuje kvalita života obyvateľov osídlení.** Je prioritou, aby do roku 2030 mali všetci občania a obyvatelia Slovenskej republiky bez rozdielu, riadny prístup k zdravotne nezávadnej a pitnej vode.

Čo môžete ako obec urobiť:

Budovanie systémov na kontrolu a čistenie pitnej vody

Dobudovanie vodovodných sietí a prípojok pre domácnosti

Budovanie vodovodu v osídleniach bez prístupu k pitnej vode alebo so zdravotne závadnými zdrojmi vody

Budovanie výdajných stojanov s pitnou vodou v lokalitách, kde nie je možné budovanie vodovodu

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet osídlení s MRK, v ktorých viac ako 50 % domácností využíva nekontrolované alebo zdravotne závadné zdroje vody	ARK
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet nekontrolovaných alebo zdravotne závadných zdrojov vody	Interné dáta obce
Počet osôb z MRK bez vlastného pripojenia na zdroj pitnej vody	Interné dáta obce
Počet osôb z MRK žijúcich v obydlíach bez tečúcej vody priamo v príbytku	Interné dáta obce
Počet obyvateľov, ktorí využívajú/sú pripojení na nekontrolované alebo zdravotne závadné zdroje vody	Interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet osídlení v ARK, v ktorých viac ako 50% obydľí v rámci osídlenia používa neštandardný zdroj vody (napr. potok) ako svoj hlavný zdroj vody.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond,
Program Interreg.

Príklad dobrej praxe:

Z prostriedkov poskytnutých prostredníctvom OP ĽZ boli vybudované výdajne stojany s pitnou vodou, napríklad pre obyvateľov [Hliníka](#) alebo mesta [Moldava nad Bodvou](#).

SITUÁCIA č. 12

Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti nie sú pripojené na kanalizáciu odpadových vôd napriek tomu, že v obci je daná infraštruktúra vybudovaná?

Ako v prípade prístupu k pitnej vode, je **prioritou, aby do roku 2030 mali všetci občania a obyvatelia Slovenskej republiky bez rozdielu riadne pripojenie na kanalizáciu**, zvlášť za predpokladu, ak táto infraštruktúra je už v obci vybudovaná.

Čo môžete ako obec urobiť:

Budovanie systémov na čistenie odpadových vôd, ako napr. alternatívne ČOV alebo malé ČOV

Budovanie infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami

Napojenie obydli na existujúcu infraštruktúru

Súvisiace aktivity: situácia č. 8, 9

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel osídlení s MRK, v ktorých nie je dostupné pripojenie na kanalizáciu odpadových vôd napriek tomu, že v obci táto infraštruktúra je vybudovaná (%)	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet obyvateľov, ktorých obydli nie sú pripojené na kanalizáciu odpadových vôd aj napriek tomu, že je vybudovaná infraštruktúra	ARK, interné dáta obce
Počet obydli v osídleniach s MRK, ktoré nie sú pripojené na verejnú kanalizáciu alebo septik	ARK, interné dáta obce
Podiel odpadových vôd z domácností, ktoré nie sú bezpečne čistené (%)	Interné dáta obce
Počet osídlení s MRK s vybudovanou komplexnou infraštruktúrou (verejný vodovod, kanalizácia odpadových vôd, elektrická sieť, prístupové cesty) až do osídlenia s MRK	ARK

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení ARK, v ktorých má 0% obydli dostupnú verejnú kanalizáciu, napriek tomu, že zvyšok obce má dostupnú verejnú kanalizáciu (v akomkoľvek rozsahu) z celkového počtu osídlení.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond,
Program Interreg

Príklad dobrej praxe:

Lubotín: Projekt rozšírenia kanalizácie do osídlenia Hliník.

Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých domácnosti nie sú pripojené na verejnú kanalizáciu alebo septik?

V tomto prípade platí to, čo v predchádzajúcich dvoch prípadoch: **Pripojenie na kanalizáciu alebo septik by malo byť prioritou** v oblasti zlepšenia kvality bývania a zdravia. V prípade absencie pripojenia sa zvyšuje riziko znečistenia obydľí, podzemných vôd a okolia čo môže mať nepriaznivý vplyv nielen na životné prostredie ale aj priamo na zdravie človeka.

Čo môžete ako obec urobiť:

Budovanie infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami

Budovanie verejnej stokovej siete alebo jej obnova

Budovanie systémov na čistenie odpadových vôd, ako napr. koreňové ČOV alebo malé ČOV

Súvisiace aktivity: situácia č. 8, 9, 12

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel obydľí v osídleniach s MRK, ktoré nie sú pripojené na verejnú kanalizáciu alebo septik (%)	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet obyvateľov, ktorých obydľia nie sú napojené na verejnú kanalizáciu alebo septik	ARK, interné dáta obce
Počet obydľí v obci, ktoré nie sú napojené na verejnú kanalizáciu alebo septik	ARK, interné dáta obce
Počet vybudovaných čistiarní odpadových vôd	Interná dáta obce, vlastníka verejných kanalizácií

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel obydľí v osídleniach v ARK, ktoré nevyužívajú verejnú kanalizáciu, domovú čistiareň alebo vlastnú žumpu, zo všetkých obydľí v osídleniach ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond,
Program Interreg

Príklad dobrej praxe:

Šarišská Trstená: Realizácia projektu budovania kanalizácie a ČOV aj do rómskeho osídlenia.

Máte v obci osídlenia s MRK bez vyhovujúcej prístupovej cesty?

Prístupová cesta v osídlení je **jedným zo základných štandardov kvality bývania**, nakoľko je to hlavná prístupová komunikácia či už pre ľudí bývajúcich v segregovaných osídleniach, alebo slúži ako prístup pre záchranné zložky. **Nevyhovujúca prístupová cesta môže viesť k nedostatočne včasnému poskytnutiu pomoci, častejším nehodám a úrazom, sťažuje podmienky pre udržiavanie bežného hygienického štandardu a v neposlednom rade vplyva aj na kvalitu ovzdušia v osídlení, či obci celkovo.**

Čo môžete ako obec urobiť:

Výstavba alebo modernizácia miestnej komunikácie

Súvisiace aktivity: situácia č. 8

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel osídlení s MRK bez spevnenej prístupovej cesty (%)	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet km nespevnenej prístupovej cesty/miestnej komunikácie	ARK, interné dáta obce
Počet km technicky nevyhovujúcej prístupovej cesty/miestnej komunikácie	ARK, interné dáta obce
Počet obyvateľov bez spevnenej prístupovej cesty/miestnej komunikácie	interné dáta obce
Počet obydľí bez spevnenej prístupovej cesty/miestnej komunikácie	interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení ARK, do ktorých nevedie prístupová cesta, ku všetkým koncentráciám evidovaným v ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK.

Príklad dobrej praxe:

Lubotín: Cieľom projektu je vďaka prepojeniu rómskeho osídlenia s centrom obce odstrániť fyzickú bariéru medzi majoritným obyvateľstvom a rómskou komunitou.

Rudlov: K domom Rómov vedú asfaltové prístupové cesty, okolo ktorých je verejné osvetlenie.

Máte v obci osídlenia s MRK, v ktorých nie je zabezpečený pravidelný odvoz komunálneho odpadu alebo triedenie odpadu?

Nesprávne nakladanie s odpadom najmä **prispieva k negatívnym zdravotným dopadom (hlodavce, úrazy, kontaminácie) a k silnej stigmatizácii MRK pre nemožnosť udržiavať bežný hygienický štandard verejného priestoru. Rovnako nemôžeme opomenúť zmenu klímy, znečisťovanie ovzdušia a tým priamo negatívne ovplyvnené ekosystémy a druhy.** Skládky, ktoré sa považujú za posledné východisko v hierarchii odpadového hospodárstva, uvoľňujú metán, veľmi silný skleníkový plyn, ktorý súvisí so zmenou klímy. V závislosti od spôsobu akým sú skládky vybudované, môžu **kontaminovať pôdu a vodu, a z toho vyplýva už spomenutý značne negatívny vplyv na zdravie obyvateľstva**¹⁶. Po zbere sa odpad prepravuje a spracúva. Počas procesu prepravy sa do atmosféry uvoľňuje oxid uhličitý – najrozšírenejší skleníkový plyn – a látky znečisťujúce ovzdušie vrátane tuhých častíc. **Časť odpadu je zároveň možné recyklovať.**

Čo môžete ako obec urobiť:

Podpora pravidelného zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov

Zníženie nepriaznivého dopadu na životného prostredie, predovšetkým zameraním pozornosti na nakladanie s komunálnym a iným odpadom

Dodanie obyvateľom, resp. do osídlenia počet zberných nádob prispôsobený počtu obyvateľov a ich potrebám

Realizácia opatrení a školení zameraných na separovanie odpadov a odpadové hospodárstvo pre zamestnancov, aj z tzv. pomocných profesií (MOaPS, TSP, KC, ZR a pod.).

Súvisiace aktivity: situácia č. 14

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel osídlení s MRK, v ktorých je zabezpečený pravidelný odvoz komunálneho odpadu, na celkovom počte osídlení s MRK (%)	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet systémov triedeného zberu komunálneho odpadu v obci	interné dáta obce
Periodicita vývozu komunálnych odpadov	interné dáta obce
Podiel tuhého komunálneho odpadu zozbieraného a spravovaného v kontrolovaných zariadeniach z celkového množstva vyprodukovaného komunálneho odpadu (%)	interné dáta obce
Počet osídlení s MRK so skládkou odpadu vo verejnom priestore	ARK

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení v ARK, v ktorých obec minimálne raz za mesiac zabezpečuje vývoz zberných nádob a kontajnerov, zo všetkých osídlení ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond.

Príklad dobrej praxe:

Pečovská Nová Ves: Pracovníci KC separovali s 12 domácnosťami a odovzdali 247 PET fliaš, neskôr sa zúčastnilo separácie 22 domácnosti a bolo odovzdaných 1721 plastov.

[ODPAD ako sociálny problém vo vylúčených RO](#)

¹⁶ Daniel Škobla, Richard Filčák (eds.), Odpad ako sociálny problém vo vylúčených komunitách. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.prog.sav.sk/wp-content/uploads/manazment_odpadu_web.pdf

Máte v obci s osídlením MRK skládku odpadu vo verejnom priestore?

Skládky, ktoré sa považujú za posledné východisko v hierarchii odpadového hospodárstva, uvoľňujú metán, veľmi silný skleníkový plyn, ktorý súvisí so zmenou klímy. Na Slovensku je **dlhodobým problémom najmä nezákonne uložený odpad, tzv. čierne skládky**. Tie môžeme nájsť na okrajoch miest, v korytách potokov či riek, v lesoch alebo aj priamo v obciach. Obce vynakladajú **nemalé prostriedky na ich odstránenie**, avšak všeobecným javom je, že v krátkom čase po vyčistení územia a odvezení odpadov sa čierna skládka znova vytvorí, preto najčastejším problémom pre obce je nájsť **finančné prostriedky na ich opakovanú likvidáciu**¹⁷. Rovnako, ako bolo spomenuté v predchádzajúcej situácii, skládky odpadu vo verejnom priestore **prispievajú najmä k negatívnym zdravotným dopadom (hlodavce, úrazy, kontaminácie) a k silnej stigmatizácii MRK pre nemožnosť udržiavať bežný hygienický štandard verejného priestoru**.

Čo môžete ako obec urobiť:

Odstránenie/sanácia nelegálnych skládok odpadu vo verejnom priestore,

Podpora aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov, osvetová činnosť, environmentálna výchova

Realizácia opatrení a školení zameraných na separovanie odpadov a odpadové hospodárstvo pre zamestnancov/zamestnankýň aj z tzv. pomocných profesií (MOaPS - TSP, KC, ZR a pod.)

Súvisiace aktivity – situácia č. 14, 15, 19

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:	Zdroj dát
Podiel osídlení s MRK so skládkou odpadu vo verejnom priestore (%)	ARK, interné dáta obce, interné dáta ÚSVRK

Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:

Počet nelegálnych skládok odpadu vo verejnom priestore v obci/osídlení s MRK	interné dáta obce, interné dáta ÚSVRK
Počet obyvateľov v osídlení, ktorého blízkosti sa nachádza skládka odpadu	interné dáta obce
Počet osídlení s MRK v obci nachádzajúcich sa v zdravotne a environmentálne nevyhovujúcom prostredí, ktoré predstavuje ohrozenie života a zdravia (napr. na mieste alebo v blízkosti skládky tuhého komunálneho odpadu)	ARK, interné dáta ÚSVRK
Počet osídlení s MRK so skládkou odpadu vo verejnom priestore	ARK, interné dáta ÚSVRK

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení v ARK so skládkou tuhého komunálneho odpadu v lokalite, k celkovému počtu osídlení ARK. V rámci východiskovej hodnoty ide o 393 osídlení z 1052.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond.

Príklad dobrej praxe:

[Cernina](#): Odstránenie nelegálnych skládok odpadu s pomocou miestnych Rómov.

[Luník IX](#): Kamery na sídlisku slúžia nie len na sledovanie bezpečnosti, ale ja na kontrolu vyhadzovania odpadu.

[Drienovská Nová Ves, Jasov](#)

¹⁷ Ibid.

SITUÁCIA č. 17

Chýba Vám v obci s osídlením MRK vybudovaná komplexná infraštruktúra (verejný vodovod, kanalizácia odpadových vôd, prístupové cesty)?

Nadalej pretrvávajú **výrazné rozdiely medzi Rómami a väčšinou populáciou** v kvalite ich bývania a bývanie zostáva oblasťou, v ktorej sú obrovské rozdiely medzi väčšinovým obyvateľstvom, Rómami žijúcimi v rozptyle medzi väčšinou populáciou a MRK, najmä segregovaných, tzv. „rómskych osád“ a mestských get. **Komplexné zlepšenie kvality života**, teda, minimálne **prístup k vode, verejnej kanalizácii a mať vybudovanú prístupovú cestu**, má pritom priame dopady: pozitívny vplyv na vzdelanie, na zlepšenie prípravy na zamestnanie, jeho získanie a udržanie, ako aj priamu súvislosť so zdravotným stavom, čo priaznivo ovplyvňuje celkové sociálne začlenenie¹⁸.

Čo môžete ako obec urobiť:

Zabezpečovanie integrovaného komplexného prístupu so zameraním na zlepšovanie životných podmienok a s dôrazom na charakter potrieb a špecifických problémov osídlenia s prítomnosťou MRK

Realizácia a zapojenie sa do projektov zameraných na podporu dobudovania základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, vodovod, cestné komunikácie)

Súvisiace aktivity – situácie 8 – 14

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Podiel osídlení s MRK s vybudovanou komplexnou infraštruktúrou (verejný vodovod, kanalizácia odpadových vôd, elektrická sieť, prístupové cesty) až do osídlenia s MRK na celkovom počte osídlení s MRK (%)

Zdroj dát

ARK,
interné dáta obce

Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:

Počet obyvateľov/obydlí bez pripojenia na verejný vodovod

ARK,
interné dáta obce

Počet obyvateľov/obydlí bez pripojenia na verejnú kanalizáciu

ARK,
interné dáta obce

Počet obyvateľov/obydlí bez spevnenej prístupovej cesty/miestnej komunikácie

ARK,
interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení v ARK, ktoré majú dostupný verejný vodovod, verejnú kanalizáciu, elektrickú sieť a prístupovú cestu, zo všetkých osídlení evidovaných v ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
Envirofond.

¹⁸ Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf

SITUÁCIA č. 18

Máte v obci osídlenia s MRK bez dostupnej verejnej dopravy v primeranej vzdialenosti zabezpečujúcej spojenie s obyvateľmi využívanými verejnými službami a pracovnými príležitosťami?

Veľa osídlení s MRK sa nachádza mimo obce, niektoré **vzdialené aj niekoľko kilometrov od najbližšej zastávky verejnej dopravy**. Je bežnou praxou, že ľudia musia prejsť pešo značnú trasu, aby sa dostali na spoj do práce, školy alebo do zdravotného zariadenia. **Tento faktor veľmi nepriaznivo vplyva na kvalitu bývania a života obyvateľov a môže mať veľmi negatívne vplyvy nielen na vzdelávanie či zamestnanie, ale aj na zdravotný stav či celkové sociálne začlenenie**¹⁹.

Čo môžete ako obec urobiť:

Dotovanie rozšírenia trasy liniek a zriadenie zastávky verejnej dopravy v osídlení

Nákup/prenájom autobusov na dopravu do školy, práce, za verejnými službami

Zlepšenie bezpečnosti cestnej premávky, predovšetkým rozšírením verejnej dopravy

Dobudovanie alebo výstavba vhodných a hlavne bezpečných chodníkov, ciest pre peších a cyklotrás spájajúcich osídlenia s obcou

Súvisiace aktivity – situácia č. 1, 14

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030:

Podiel osídlení s MRK bez dostupnej verejnej dopravy v primeranej pešej vzdialenosti zabezpečujúcej spojenie s obyvateľmi využívanými verejnými službami (školami, obchodmi, obecným úradom a pod.) a pracovnými príležitosťami (%)

Zdroj dát

ARK,
interné dáta obce

Ďalšie užitočné ukazovatele:

Počet obyvateľov, ktorí nemajú vyhovujúci prístup k verejnej doprave (%)

ARK,
interné dáta obce

Počet existujúcich liniek verejnej dopravy prechádzajúcich cez obec

ARK,
interné dáta obce

Počet zastávok verejnej dopravy v obci/v osídlení s MRK

ARK,
interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osídlení v ARK, ktoré majú najbližšiu autobusovú zastávku vzdialenú 1 a viac km, z celkového počtu osídlení v ARK.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
POO.

¹⁹ Ibid.

Máte v obci osídlenia s MRK nachádzajúce sa v zdravotne a environmentálne nevyhovujúcom prostredí, ktoré predstavuje ohrozenie života a zdravia?

Časť vylúčených osídlení MRK je situovaných na územiach, ktoré sú z environmentálneho hľadiska nielen nevyhovujúce, ale dokonca priamo nebezpečné, ako napr. na mieste alebo v blízkosti skládky tuhého komunálneho odpadu, starých priemyselných areálov, v mieste zhoršenej kvality ovzdušia, prírodných katastrof, v záplavových územiach a podobne. Každoročne môžeme registrovať niekoľko, prevažne lokálnych mimoriadnych udalostí, ktoré spôsobujú rozsiahle škody a sú spôsobilé zdevastovať a úplne zničiť obydlia MRK v zasiahnutom území a spôsobiť škody na zdraví a životoch. Mnohé MRK sú vystavené zvýšenému znečisteniu ovzdušia nebezpečnými chemickými látkami a pevnými časticami v dôsledku odkázanosti na vykurovanie tuhým palivom.

Čo môžete ako obec urobiť:

Odstránenie/sanácia nelegálnych skládok odpadu vo verejnom priestore

Výstavba, svojpomocná výstavba obydlií, prípadne rekonštrukcia budov v intraviláne obce, zohľadnenie MRK pri územnom plánovaní obce po porade s odborníkmi na problematiku (napr. z architekti z projektu Domov)

Odstraňovanie/sanácia starých priemyselných areálov

Meranie kvality ovzdušia

Aktivity zamedzujúce vznik prírodných katastrof, ako napr. protipovodňové opatrenia, stavba hrádzí, zábran, ...

Rozšírenie rezidenčných území mimo záplavových území

Súvisiace aktivity – opatrenia č. 8 – 17

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet osídlení s MRK nachádzajúcich sa v zdravotne a environmentálne nevyhovujúcom prostredí, ktoré predstavuje ohrozenie života a zdravia (napr. na mieste alebo v blízkosti skládky tuhého komunálneho odpadu, starých priemyselných areálov, v mieste zhoršenej kvality ovzdušia, prírodných katastrof, záplav a podobne)	ARK, interné dáta obce, interné dáta ÚSVRK
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet nelegálnych skládok odpadu vo verejnom priestore	ARK, interné dáta obce, interné dáta ÚSVRK
Počet starých priemyselných areálov v obci/v blízkosti osídlenia	ARK, interné dáta obce
Miera kvality ovzdušia v obci	interné dáta obce
Miera pravdepodobnosti záplav v obci	Interné dáta obce
Počet úmrtí, nezvestných osôb a osôb postihnutých prírodnými katastrofami alebo zdravotne nevyhovujúcim prostredím	Interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet osídlení v ARK, v ktorých sa nachádzajú skládky tuhého komunálneho odpadu, staré priemyselné areály, lokality kde je zhoršená kvalita ovzdušia, alebo sú v mieste výskytu prírodných katastrof alebo záplav.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

P SK,

výzvy alebo služby MVO.

Príklad dobrej praxe:

Varhaňovce: Ukončený projekt sanácie nelegálnej skládky a realizácia projektov vybudovania zberného dvora a občianskych poriadkových služieb.

Stropkov - Pod Laščikom a Za jarkom

SITUÁCIA č. 20

Máte v obci žiakov (chlapcov a dievčatá) z MRK, ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania a chcete ich podporiť pri uplatnení sa na trhu práce?

Podiel žiakov s predčasne ukončenou školskou dochádzkou, nepokračujúcich vo vzdelávaní, je výrazne vyšší v sociálne znevýhodnených skupinách ako vo zvyšku populácie. Podľa údajov z EU SILC_MRK 2020²⁰ bol podiel osôb z MRK vo veku 18 – 24 rokov s predčasne ukončenou školskou dochádzkou 72%. Podiel dospelých ľudí z MRK, ktorí ukončili školskú dochádzku predčasne je 83 %, zatiaľ čo v celkovej populácii je to 10 %. **Žiaci s predčasne ukončenou školskou dochádzkou majú oproti tým, ktorí ju riadne ukončili až 12-krát vyššiu pravdepodobnosť, že budú nezamestnaní.**

Čo môžete ako obec urobiť:

Zabezpečovanie individuálneho a komplexného prístupu k znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie alebo dlhodobo neaktívnym osobám

Podpora mladých ľudí pri hľadaní zamestnania bezprostredne po ukončení škol, napr. aj prostredníctvom terénnej sociálnej práce

Sprostredkovanie možnosti rekvalifikácie (REPAS+, KOMPAS+)

Spolupráca so sociálnymi podnikmi v okolí

Spolupráca s príslušným ÚPSVaR s cieľom evidencie občana ako uchádzača o zamestnanie za účelom poskytnutia aktívnych opatrení na trhu práce (vrátane podpory ďalšieho vzdelávania a rozvoja zručností)

Zabezpečovanie sieťovania s miestnymi firmami, odbornými školami príp. VÚC za účelom zabezpečenia ďalšieho štúdia, podpora sociálnych verejných obstrávaní, realizácia aktivácie prostredníctvom programov vzdelávania, a iné...

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:	Zdroj dát
Podiel osôb z MRK s predčasne ukončenou školskou dochádzkou (18 – 24) (%)	ARK, interné dáta obce
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Podiel mladých (vo veku 15 – 24 rokov), ktorí nie sú súčasťou vzdelávania, zamestnanosti ani odbornej prípravy (%)	interné dáta obce
Počet/podiel žiakov z MRK (chlapcov a dievčat), ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania	interné dáta obce
Počet/podiel žiakov z MRK (chlapcov a dievčat), ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania a sú evidovaní ako nezamestnaní	interné dáta obce
Podiel žiakov (chlapcov a dievčat) z MRK, ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania a našli si zamestnanie do 6 mesiacov od ukončenia školy	interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Podiel osôb (mužov a žien) z MRK s predčasne ukončenou dochádzkou zo všetkých osôb z MRK v príslušnej vekovej kategórii.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
POO,
UPSVaR,

Príklad dobrej praxe:

Filákov: V snahe poskytnúť odborné vzdelanie a lepšiu budúcnosť aj deťom z vylúčených komunit, umožňuje stredná odborná škola žiakom po nástupe aj ukončenie základného vzdelania a následné získanie odbornosti v niektorom z učebných odborov.

²⁰ Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: https://romovia.vlada.gov.sk/eu-silc_mrk/

Máte v obci dlhodobo nezamestnaných uchádzačov a uchádzačky z MRK o zamestnanie?

Zamestnanosť osôb z prostredia MRK výrazne a dlhodobo zaostáva za zamestnanosťou majoritnej populácie a výraznejšie sa rovnako prejavujú aj rozdiely v zamestnanosti žien a mužov. Rómska populácia trpí vysokým rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia - miera rizika chudoby Rómov na Slovensku dosiahla 87 % v porovnaní s 11 % v bežnej populácii²¹. Chudoba v kombinácii s vyvíjajúcou sa demografickou krivkou (viacpočetné rodiny s vyšším počtom ekonomicky závislých členov domácnosti), chudoba súvisiaca s nízkou kvalifikovanými alebo nízkou platenými pracovnými miestami **vysoké percento nezamestnanosti MRK ešte prehľbuje.**

Čo môžete ako obec urobiť:

Zabezpečovanie individuálneho a komplexného prístupu k znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie alebo dlhodobo neaktívnym osobám

Spolupráca s príslušným ÚPSVaR s cieľom evidencie občana ako uchádzača o zamestnanie za účelom poskytnutia aktívnych opatrení na trhu práce (vrátane individualizovaného poradenstva, ďalšieho vzdelávania, kariérového poradenstva, podpory vytvárania pracovných miest a podpory adaptability na pracovisku)

Podpora mladých ľudí pri hľadaní zamestnania bezprostredne po ukončení škol. dochádzky napr. aj prostredníctvom terénnej sociálnej práce, spolupráce so sociálnymi podnikmi a komunitnými centrami v okolí

Zabezpečovanie sieťovania s miestnymi firmami, odbornými školami príp. VÚC za účelom zabezpečenia ďalšieho štúdia, podpora sociálnych verejných obstrávaní, realizácia aktivácie prostredníctvom programov vzdelávania, a iné...

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel dlhodobo nezamestnaných uchádzačov (mužov a žien) z MRK o zamestnanie zaradených do programov vzdelávania a prípravy pre trh práce, ktorí si našli zamestnanie do 6 mesiacov od ukončenia rekvalifikácie

ÚPSVAR, interné dáta obce

Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:

Počet dlhodobo nezamestnaných uchádzačov (mužov a žien) z MRK

ÚPSVAR

Počet nezamestnaných (mužov a žien) z MRK

ÚPSVAR

Počet dlhodobo nezamestnaných žien z MRK

ÚPSVAR

Počet dlhodobo nezamestnaných mužov z MRK

ÚPSVAR

Počet nezamestnaných (mužov a žien) z MRK bezprostredne po ukončení školy

ÚPSVAR

Miera nezamestnanosti / zamestnanosti v obci (%)

ÚPSVAR

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet dlhodobo nezamestnaných osôb z MRK zaradených do programov vzdelávania a prípravy pre trh práce, ktorí si našli zamestnanie do 6 mesiacov od ukončenia rekvalifikácie vydelíme celkovým počtom osôb z MRK v obci.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
POO,
UPSVar,
Erasmus+.

Príklad dobrej praxe:

Raslavice: V rámci projektu bolo vytvorených 65 nových pracovných miest, nadviazali na existujúcu TSP a zamestnávajú Rómov v miestnom hospodárstve. Projekt pôsobí v poľnohospodárstve a stavebníctve.

Spišský Hrhov: Obecná firma

²¹ Ibid.

SITUÁCIA č. 22

Máte v obci sociálny podnik?

Sociálny podnik je subjektom sociálnej ekonomiky, ktorý vytvára pozitívny sociálny vplyv formou podpory zamestnanosti zamestnávaním znevýhodnených alebo zraniteľných osôb na trh práce, pomáha sociálnemu a pracovnému začleneniu znevýhodnených a zraniteľných osôb, ako aj **napomáha miestnemu rozvoju a tvorbe pracovných miest**²².

Čo môžete ako obec urobiť:

Zriadenie sociálneho podniku, resp. združeného sociálneho podniku

Zmapovanie sociálnych podnikov, nastavenie efektívnej spolupráce so sociálnymi podnikmi v regióne, regionálnymi centrami sociálnej ekonomiky

Podpora subjektov sociálnej ekonomiky

Zabezpečovanie individuálneho a komplexného prístupu k znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie alebo dlhodobo neaktívnym osobám

Zabezpečovanie služieb podporovaného zamestnávania

Podpora mladých ľudí pri hľadaní zamestnania bezprostredne po ukončení školskej dochádzky

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Počet osôb z MRK (mužov a žien) zamestnaných v subjektoch sociálnej ekonomiky, v rozlíšení podľa pohlavia	ÚPSVaR, ARK
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet zamestnancov z MRK v sociálnych podnikoch, ktorí sa zamestnali na otvorenom trhu práce, v rozlíšení podľa pohlavia	ÚPSVaR, ARK
Počet zamestnancov z MRK v sociálnych podnikoch, ktorí sa zamestnali na otvorenom trhu práce a udržali sa na pracovnom mieste dlhšie než 3 mesiace, v rozlíšení podľa pohlavia	ÚPSVaR, ARK
Počet sociálnych podnikov v obci	ARK, interné dáta obce
Počet (dlhodobo) nezamestnaných (mužov a žien) v obci	ÚPSVaR
Počet nezamestnaných (mužov a žien) bezprostredne po ukončení školy	ÚPSVaR
Miera nezamestnanosti/zamestnanosti v obci (%)	ÚPSVaR

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet osôb, na ktoré bol poskytnutý kompenzačný príspevok – vyrovnávací príspevok integračnému podniku podľa § 53g zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v rozlíšení podľa pohlavia.

Potenciálne zdroje financovania aktivít v období 2021 – 2027:

P SK,
POO,
Erasmus+.

Príklad dobrej praxe:

Zborov

Valaská: Dlhodobá realizácia sociálneho podniku – pracovne, ktorý dáva pracovnú príležitosť dlhodobo nezamestnaným a znevýhodneným na trhu práce.

Pasell Slovakia s.r.o. (Prešov), KOSIT Košice.

²² Postup založenia sociálneho podniku – sociálna ekonomika na Slovensku. Dostupné online [cit. 13. júla 2023] tu: <https://socialnepodniky.gov.sk/postup-zalozenia-socialneho-podniku/index.html>

Chceli by ste, aby sa vo vašej obci realizovali programy zamerané na prevenciu pred prenosnými a neprenosnými ochoreniami, povinné preventívne prehliadky a zároveň sa zvyšovala miera detskej zaočkovanosti?

Zdravie je nepochybne **najvýznamnejšou hodnotou ľudského života**. Podpora dobrého zdravotného stavu od narodenia až po smrť vedie k zvýšeniu predpokladanej dĺžky života a k dlhovekosti, ktoré **prinášajú ekonomické, spoločenské a individuálne prínosy**. Preto práve podpora opatrení na výrazné zlepšenie zdravia a duševnej pohody obyvateľstva, tomto prípade MRK, a **značné zníženie nerovností v oblasti zdravia, posilnenie verejného zdravia a zabezpečenie systémov zdravotnej starostlivosti** zameraných na ľudí by mali byť prioritou nielen vládnych politik, ale aj obce.

Čo môžete ako obec urobiť:

Spolupráca so Zdravými regiónmi, asistenti/ky podpory zdravia, pomáhajúcimi profesiami ako sú napr. asistenti/ky ranej starostlivosti, babice a podieľanie sa na osvetových činnostiach aj z úrovne obce

Podpora vzniku ambulancií v obci, spolupráca s VÚC / MZ SR na realizácii mobilných očkovacích aktivít

Východiskový ukazovateľ Stratégie 2030 sledovaný na národnej úrovni:

Zdroj dát

Podiel domácností z MRK, ktorých členovia majú základnú zdravotnú gramotnosť	ARK, interné dáta obce, dáta ZR
Súvisiace ukazovatele na úrovni obce:	
Počet realizovaných programov zameraných na prevenciu pred prenosnými a neprenosnými ochoreniami	Interné dáta obce
Počet realizovaných programov zameraných na zvyšovanie zdravotnej gramotnosti	Interné dáta obce
Miera zaočkovanosti detskej populácie MRK v povinných očkovaniach proti infekčným ochoreniam	ÚVZ, dáta ZR
Počet iných preventívnych aktivít zameraných na zvyšovanie zdravotnej gramotnosti	Interné dáta obce, dáta ZR
Počet ambulancií v obci alebo osídlení	Interné dáta obce

Ako počítame hodnotu východiskového ukazovateľa:

Počet domácností, ktorých členovia majú základnú zdravotnú gramotnosť vydáme celkovým počtom domácností.

Potenciálne zdroje financovania aktivít

v období 2021 – 2027:

P SK, POO,

EU4Health,

Erasmus+,

Výzvy a služby MVO.

Príklad dobrej praxe:

[Dobšiná, Trebišov, Jelšava](#) - pôsobenie asistentov zdravia v rámci zdravých regiónov.

Kontakty na organizácie, ktoré Vám môžu pomôcť získať viac informácií ohľadom potencionálnych zdrojoch, príp. o potencionálnych zdrojoch krytia aktivít

Program Slovensko

Regionálne centrum Bratislava

Pribinova 25, 811 09, Bratislava
rc.ba@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Banská Bystrica

Partizánska cesta 3, 974 01 Banská Bystrica
rc.bb@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Košice

Moldavská cesta 10/B, 040 11 Košice
rc.ke@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Nitra

Farská č. 7, 949 01 Nitra
rc.nr@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Prešov

Levočská č. 5, 080 01 Prešov
rc.po@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Trenčín

Legionárska 7158/5, 911 01 Trenčín
rc.tr@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Žilina

Poštová 1, 010 08 Žilina
rc.za@mirri.gov.sk

Regionálne centrum Trnava

Zavarská č. 11/G, 917 01 Trnava
rc.tt@mirri.gov.sk

Všetky aktuálne otvorené výzvy, ako aj harmonogram plánovaných výziev je sú dostupné na webe
<https://www.eurofondy.gov.sk/vyzvy/index.html>

Plán obnovy a odolnosti

Odstránenie dvojzmennej prevádzky ZŠ - dvojmennaprevadzka@minedu.sk

Zvyšovanie kapacít ZŠ - kapacityzs@minedu.sk

Zvyšovanie kapacít MŠ - kapacityms@minedu.sk

Zamestnanosť - komponent13@employment.gov.sk

MŠVvaŠ

Sekcia štrukturálnych fondov EU - sekretariat.ssfeu@minedu.sk

EDUROMA - info@eduroma.sk

Kultminor - kultminor@kultminor.sk

Ďalšie kontakty

EU4Health – [odkaz na kontaktný formulár](#)